

MUZEJSKI VJESNIK 7

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK

**GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE
HRVATSKE**

(Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovec, Koprivnica, Križevci,
Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Vladimir Kalšan (glavni i odgovorni urednik), Ljubica Ramušćak,
Marina Šimek, Vlado Srimšček, Branimir Šimek (tehnički urednik)
Vladimira Pavić

Muzejski vjesnik izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje.
Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Časopis solidarno financi-
raju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

NAKLADNIK

Muzej Međimurja — Čakovec

ZA NAKLADNIKA

Vladimir Kalšan

TISAK

TIZ »Zrinski« Čakovec, naklada 800 komada

BROJ 7 — OŽUJAK 1984.

GOD. VII

Za sadržaj priloga odgovaraju autori

SADRŽAJ:

ZAVIČAJNE ZBIRKE

— Franjo Horvatić: Zavičajne muzejske zbirke i problemi kadrova	3
— Zorko Marković: O stanju muzejskih zavičajnih zbirki i problemima u vezi s njima	4
— Marijan Špoljar: Diskusija o muzejskim zbirkama	6
— Martin Matiščin: O osnivanju i djelovanju zavičajnog muzeja Virje	8

MUZEOLOŠKA PITANJA I PROBLEMATIKA

— Dragutin Feletar: Za optimalniju mrežu muzeja u sjeverozap. Hrvatskoj	13
— Ivanka Štager: Stalni postav »Tito Varaždinu — Varaždinu Titu« u Gradskom muzeju Varaždin — Odjelu Muzej narodne revolucije	19
— Dragutin Feletar: Kiparski atelier — radionica i učionica	22
— Jasna Tomičić: Obnova muzeja narodne revolucije	25
— Ljerka Šimunić: Suradnja Gradskog muzeja Varaždin i varaždinske industrije svile, konfekcije i kišobrana	27
— Jasna Tomičić: Stari grad	31
— Marijan Špoljar: U povodu izložbe »Tri situacije«	32
— Miroslav Klemm: O djelovanju galerije »Disk kočnice« u tvornici disk kočnica SOUR »Varteks« u Varaždinu	36
— Željko Tomičić: Međunarodni znanstveni simpozij ranosrednjevjekovne arheologije u Nitri	38

STRUČNI ČLANCI

— Božidar Gerić: Bilješke o rekognosciranju i iskapanjima arheoloških terena u bjelovarskom kraju 1983. godine	45
— Zoran Homen: Pokusno sondiranje na ranosrednjevjekovnoj nekropoli u Popovcu	49
— Zorko Marković: O nekim nejasnim pitanjima kronologije brončanog doba u sjevernoj Hrvatskoj	52
— Željko Tomičić: Sumarni osvrt na rezultate arheoloških istraživanja područja Međimurja u razdoblju od 1972 — 1982. (I)	56
— Marina Šimek: O važnom paleontološkom nalazu nedaleko Ludbrega	65
— Prilog: Metoda gipsanja in situ	72
— Željko Tomičić: Zaštitna arheološka istraživanja u Jurju u Trnju	81
— Željko Tomičić — Josip Vidović: Pokusna arheološka istraživanja naselja Goričan tijekom 1983. godine	84

— Josip Vidović — Željko Tomičić: Arheološka istraživanja u Goričanu 1983. godine	88
— Josip Vidović: Nastavak istraživanja perioda starijeg željeznog doba na lokalitetu Goričan '82	93
— Miroslav Klemm: Nekoliko planova Varaždina iz vlasništva Gradskog muzeja Varaždin	98
— Tomislav Đurić: Zaboravljena gotika Hrvatskog Zagorja — Sv. Jakov na Očuri	107
— Antun Stišćak: O jednom broju logoraša »Danice«	109
— Josip Fluksi: Dalmatinski narodni nakit u fundusu muzeja grada Koprivnice	113
— Josip Fluksi: Naprava za lov jazavaca	121
— Libuše Kašpar: Etnološka bibliografija novinskih članaka	122

VIJESTI

— Zorko Marković: Vrijedna knjiga o spomenicima kulture istočne Hrvatske	131
— Dragutin Feletar: Deveto izdanje Podravskog zbornika	133
— Dragutin Feletar: Monografija o Draganu Gažiju	131
— Dragutin Feletar: Dokumentirano kazivanje o NOB-u	135
— Tomislav Đurić: Prilozi za povijest varaždinskog bankarstva	136
— Vladimira Pavić: Deseti kongres Saveza Društava muzejskih radnika Jugoslavije	137
— Zorko Marković: Sastanak muzealaca Slavonije i sjeverozapadne Hrvatske	137
— Vladimira Pavić: Izbor zaštićene građe iz fundusa MMČ	138
— Željko Tomičić: Afrička lovačka zbirka dr Zdravka Pečara u Muzeju afričke umetnosti u Beogradu	139
— Antun Kozina: Akcije muzeja 1983. godine — Likovne i druge izložbe u Krapini	140
— Ljubica Duić-Jovanović: Osnovan književni klub	144

AKCIJE	147
------------------	-----

SUMARNI OSVRT NA REZULTATE ARHEOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA PODRUČJA MEĐIMURJA U RAZDOBLJU OD 1972 — 1982. GODINE (I)

Tek u posljednjem desetljeću prostor međuriječja Mure i Drave poprištem je organiziranog i sustavnog istraživanja na planu prapovijesnog, antičkog i ranosrednjovjekovnog razdoblja. U vremenu koje je prethodilo prvim počecima arheološkog istraživanja, o Međimurju je stvorena prividna predodba, kao arheološki sterilnom ili siromašnom prostoru potpuno izoliranom od utjecaja okolnih regija. Dragocjene zapise o spomeničkom nasljeđu ostavio nam je učeni pavlin Josip Bedeković, koji navodi niz arheološki relevantnih podataka¹. Fragmente te slike dopunjuju bilješke mađarskih istraživača, koji tijekom 19. stoljeća obilaze područje međuriječja Mure i Drave. Ovdje se, obzirom na naslov radnje ne iznose taksativno svi istraživači Međimurja, ali među njima pripada dr. Anđeli Horvat zacjelo posebno mjesto. Valorizacijom arheološke građe, koju ona zatiče u Međimurju šezdesetih godina ovog stoljeća i skiciranjem arheološke topografije, dovela je do praga znanstvenih istraživanja ovog prostora od strane arheologa².

Organizirana i sustavna planska arheološka istraživanja u Međimurju započinje Muzej Međimurja — Čakovec 1972. godine³, premda tada nisu vršena i prva arheološka iskopavanja na ovom području⁴. Već iste godine radi se vrlo intenzivno na sređivanju zatečene arheološke baštine, koja je do tog vremena prikupljena otkupom, pohranom i intervencijama zaštitnog karaktera⁵. Na osnovi postojeće arheološke građe i raspoloživih podataka ukazala se potreba za suvremenom muzeološkom prezentacijom u okviru posebnog arheološkog odjela Muzeja Međimurja — Čakovec. Naime, do tada je cjelokupan arheološki materijal bio sveden na jednu vitrinu, što on po svom opsegu i karakteru, te kronološkoj podjeli nikako nije zaslužio. Obzirom na značaj prikupljene građe, koja je od reda bila rezultat sretnih okolnosti, pristupilo se sređivanju i stručnoj obradi iste, te izradi idejnog projekta budućeg odjela. Suvremeno koncipiran arheološki odjel Muzeja Međimurja u Čakovcu otvoren je za javnost u povodu dvadesete obljetnice osnutka⁶. U okviru tadašnje postavbe izložen je repertoar nalaza, koji ocrtavaju razdoblje od neolita do svršetka 12. stoljeća. 1974. godina značajna je za arheološku znanost Međimurja i stoga što je u njoj otpočelo sustavno istraživanje nekropole grobnih humaka starijeg željeznog doba istočno od sela

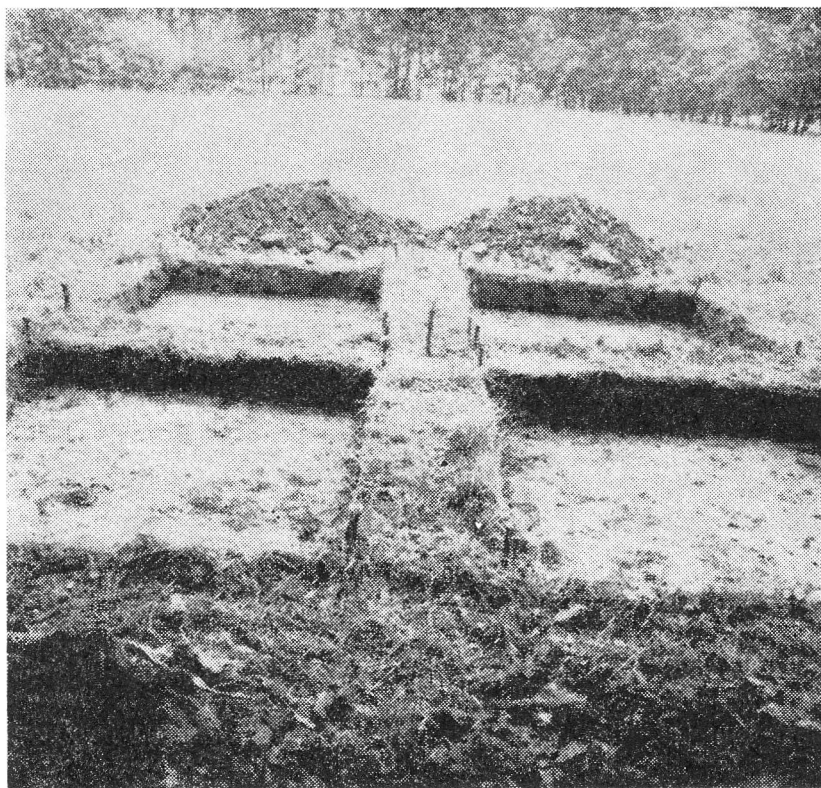
Sl. 1. Goričan 1974. godine — grobni prilozi iz tumula broj 1. Snimio: B. Šimek.

Goričana. Točnije, ovim organiziranim arheološkim zaštitnim zahvatom rukovodila je dr. Ksenija Vinski — Gasparini, viši naučni suradnik Arheološkog muzeja u Zagrebu⁷. U okviru arheološke kampanje 1974. godine istražen je veliki grobni humak broj 1, a o rezultatima te akcije, koja je trajala dvadesetak radnih dana dat je ranije kraći osvrt⁸. Vrlo uspješno istraživanje, koje je na dnevnu svijetlost dalo brojne pokretne nalaze u funkciji grobnih priloga (sl. 1), ohrabrilo je arheologe i potaklo na daljnja istraživanja na tom značajnom prapovijesnom lokalitetu, koja se provode 1975, 1977, 1978, 1979, te konačno i 1982. godine⁹. Istraživanju na ovom halštatskom nalazištu do sada su sprovedena na ukupno dvanaest grobnih humaka. Materijal iz tumula u fazi je temeljite znanstvene obrade i osim nekoliko kraćih osvrtâ na dosadašnji tok istraživanja, još uvijek nije dat konačan prikaz istraživanja nekropole Goričan. Međutim, na osnovi dosadašnjih rezultata istraživanja uglavnom je sve jasnija slika kulturne pripadnosti ovog značajnog lokaliteta. Ona se uklapa u opću sliku starijeg željeznog doba, koja se postupno stvara zahvaljujući sustavnim istraživanjima na nekolicini prapovijesnih nalazišta u sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Generalno, grobne humke istočno od na-

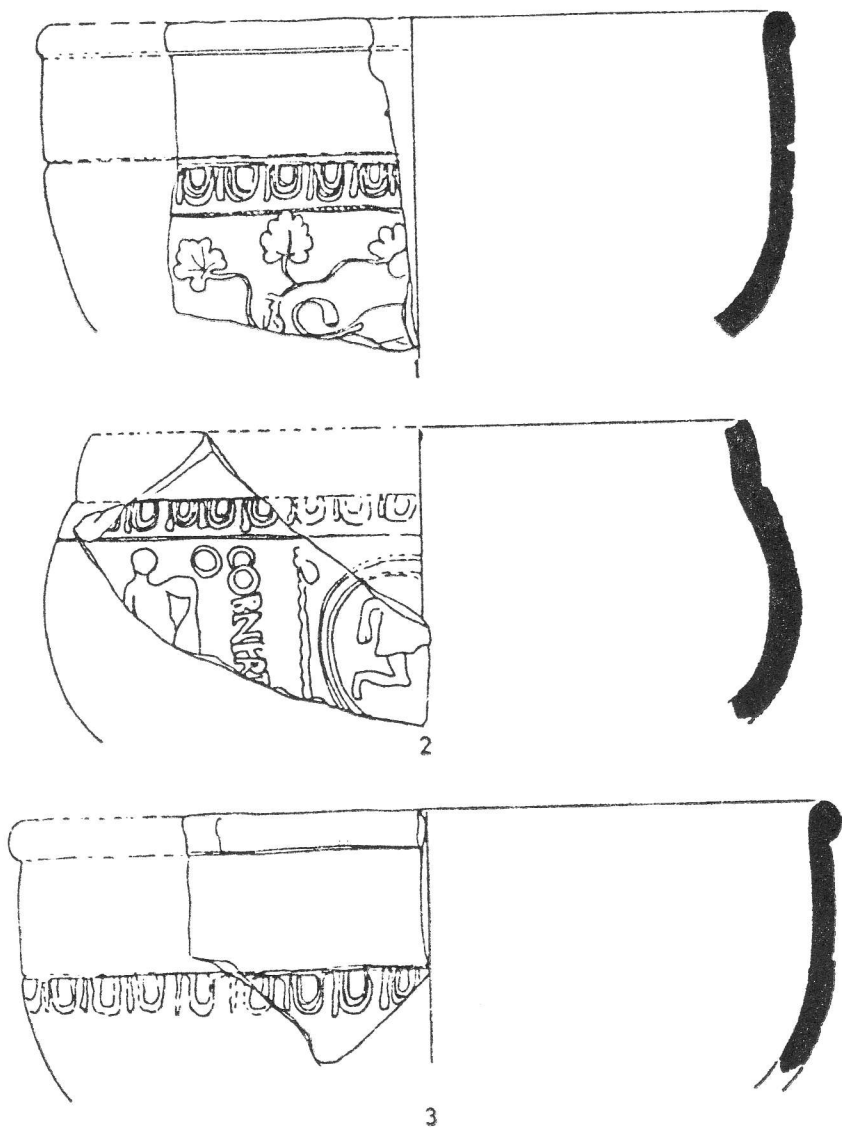
selja Goričan, odnosno bolje rečeno inventar istih možemo tipološkom metodom vrednovanja pripisati skupini Matrijanec — Klein Glein, odnosno smjestiti u vremenski raspon od 7. do 4. stoljeća pr. n.e.

Nakon zajedničkog arheološkog iskopavanja u Goričanu tijekom lipnja 1975. godine, poduzeta su i samostalna arheološka iskopavanja grobnog humka broj 4 u vremenu od 22 — 29. srpnja¹⁰.

Tumul broj 4 smješten je unutar zone grobnih humaka uz desnu obalu potoka Bereka jugoistočno od naselja Goričan. Zatečena visina tumula iznosila je tek 0,35 m, jer je humak ranije drastično sni-

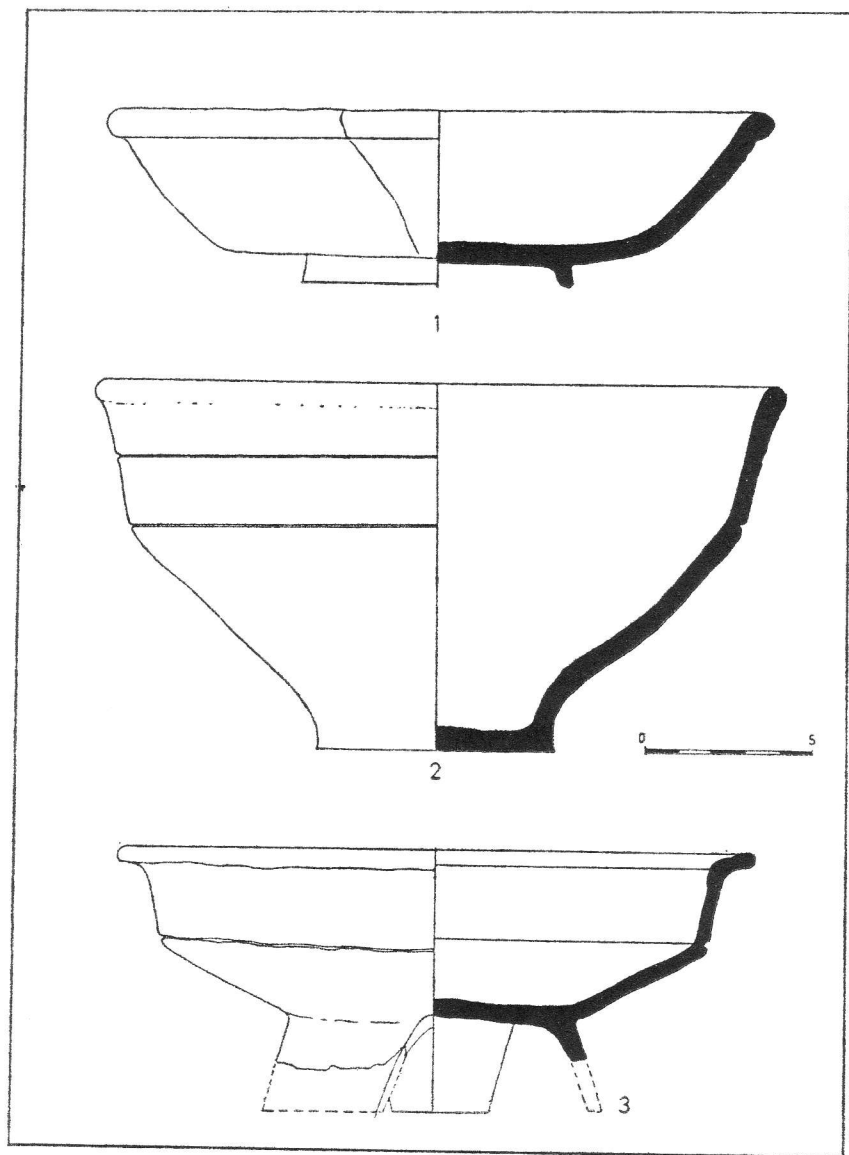

Sl. 2. Goričan 1975. godine — tumul broj 4. Snimio: B. Šimek.

Sl. 3. Martin na Muri, 1977. i 1978. godine — terra sigillata keramika.
Crtao: Ž. Tomičić.

Sl. 4. Martin na Muri, 1977. i 1978. godine — rimske posude. Crtao: Z. Tomićić.

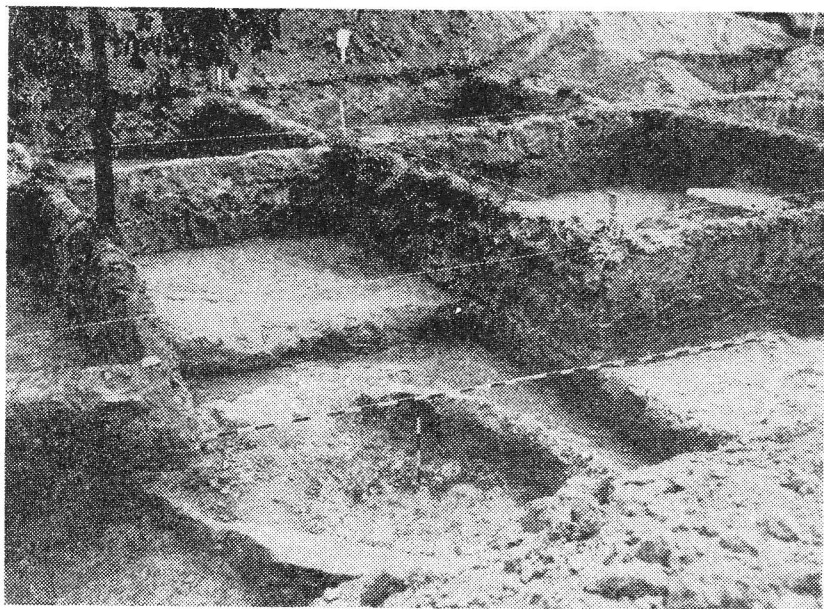
žen, te je u potpunosti odstranjena njegova zemljana kalota. Tumul je promjera 8 metara a istraživan je po sistemu četiri kvadranta dimenzija 2 x 2 m uz zadržavanje križnog kontrolnog profila širine 0,50 m (sl. 2). Već na minimalnoj dubini od svega 0,15 m naišlo se po čitavoj površini tumula na ulomke crnografitirane halštatske keramike. Pokretni arheološki nalazi, izuzev fragmentarno očuvane velike crne urne, otkriveni su na dubini od 0,65 m. Kako je cjelokupna obrada povjerena dr. Kseniji Vinski-Gasparini na ovom mjestu se samo sumarno navode pokretni nalazi iz istraženog groba broj 4. Iskopavanje je rezultiralo 1 bojnom sjekirom, pravokutnom metalnom pločom pektorala sa šest zakovica, manjom grafitiranom kupom uvijenog ruba na šupljom koničnoj nozi ulomcima plitke zdjelice i veće crne posude (urne), dvije kupe na nozi crne boje, jednom kupom na nozi crvene boje i jednom manjom zdjelicom.

15. svibnja 1975. godine otpočelo se i s opsežnim istraživanjima arheološke podloge Starog grada u Čakovcu. Arheološka iskopavanja su sprovedena u atriju palače u okviru opsežnih zaštitnih radova na uređenju bočnih dvorišnih trijemova, dvorišnih pročelja, ulazne veže i sjeverozapadnog prizemnog krila palače. Ovi istražni radovi izvođeni su u namjeri da se u povijesni spomenički kompleks Starog grada Čakovca unesu novi sadržaji (matični ured, sala za svečanu namjenu, izložbeni salon), koji bi doprinjeli revitalizaciji istog. U akciju istraživanja arheološke podloge atrija uključila se masovno omladina, pripadnici JNA i Restauratorski zavod Hrvatske iz Zagreba. Radovi su uz određene prekide potrajali do kraja veljače 1977. godine a o njima je rukovodilac istraživanja podnio odgovarajući izvještaj.

Tijekom 1976. godine obavljani su opsežni radovi na obradi pokretne arheološke građe sa dotadašnjih iskopavanja nekropole kod Goričana, te su javnosti predočeni rezultati tih uspješnih kampanja 1974 i 1975 godine u okviru tematske izložbe održane u Arheološkom muzeju u Zagrebu a zatim i u trajanju od mjesec dana (15. 06. — 15. 07.) 1977. godine u Muzeju Međimurja — Čakovec. Pokrovitelj ove vrlo uspješne tematske izložbe pod radnim naslovom »Rezultati arheoloških istraživanja u Goričanu« bila je Čakovečka tekstilna industrija »Čateks«.

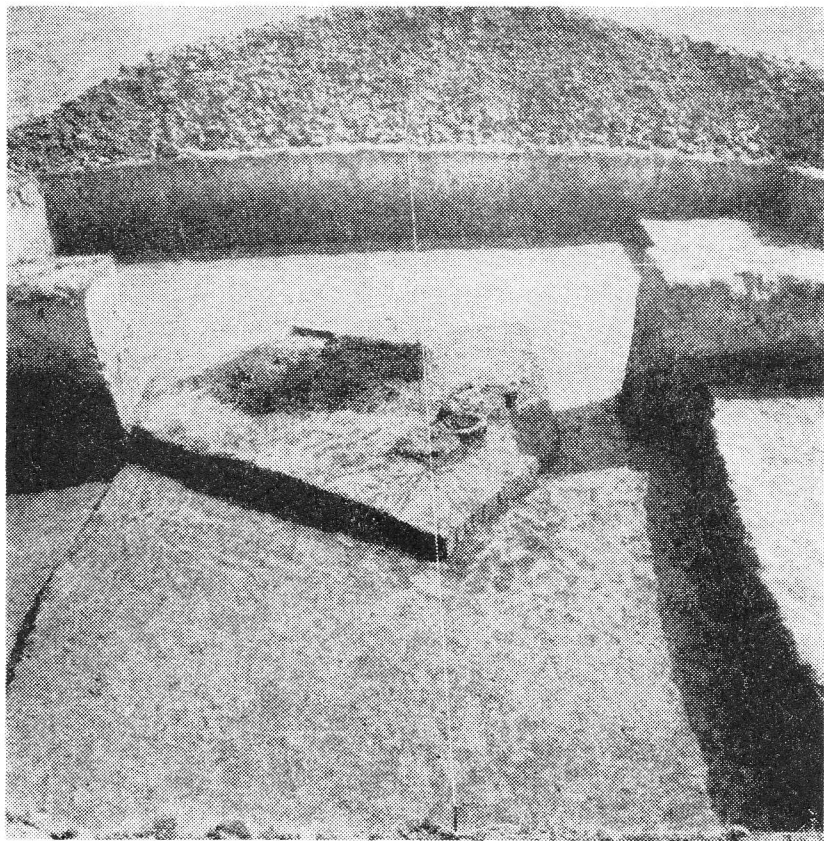
Početkom 1977. godine arheološki odjel Muzeja Međimurja — Čakovec dobio je još jednog arheologa" i uključio se u izradu konzervatorske dokumentacije za potrebe Generalnog Urbanističkog plana Međimurja do 2000. godine. U okviru izrade arheološkog dijela dokumentacije, obavljeno je opsežno arheološko rekognosciranje brojnih arheoloških nalazišta, te je kao rezultat ove akcije nastala i arheološka karta Međimurja.

Prigodom spomenute akcije uočen je i značaj antičkog lokaliteta smještenog unutar areala suvremenog naselja Martin na Muri u gornjem Medimurju. Naime, na užem prostoru naselja uočeni su brojni pokretni antički nalazi. Gustoća nalaza bila je osobito velika oko novosagrađenog objekta Ambulante (Medicinskog centra u Čakovcu). U namjeri da se uže područje naselja Martin na Muri preventivno zaštititi, a da se buduća izgradnja objekata izvodi kontrolirano, poduzeti su nužni koraci kod nadležnog Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu, odnosno kod Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture Hrvatske. Uži areal naselja stavljen je pod preventivnu zaštitu a organizirano je i zaštitno arheološko istraživanje, kako neposredne okolice novosagrađene Ambulante, tako i buduće lokacije Opskrbnog centra kojeg je investitor bio »Trgocentar« Čakovec. Istraživanja u Martinu na Muri obavljena su tijekom 1977. i 1978. godine, a za arheologiju su polučeni značajni rezultati, o kojima su samo sumarno i preliminarno izneseni podaci¹². Premda je vrlo bogata pokretna antička građa u fazi temeljite obrade, već sada na osnovi nalaza brojnih građevnih elemenata, raznih

Sl. 5. Martin na Muri, 1978. godine — korito za tještenje gline. Snimio: B. Šimek.

vrsta keramike, i ostalih nalaza, koji se javljaju na velikom prostoru, možemo pouzdano dokazati postojanje značajnog antičkog lokaliteta, kojeg poistovjećujemo sa municipijem Halicanumom. Ovaj lokalitet dao je do sada vrlo brojne nalaze terra sigillata keramike (Sl. 3) i drugih keramičkih vrsta (Sl. 4), a kao osebujan nalaz navodimo tragove lončarske peći, koja uz postojanje korita za tješćenje gline (Sl. 5) sugerira prisustvo lončarske radionice. Lokalitet u Martinu na Muri dao je pored ostaloga i vrlo vrijedan nalaz votivne are posvećene Jupiteru. Ovi i slični nalazi sami po sebi govore u prilog značaja antičkog Halikanuma, kojeg tek treba u perspektivi sustavno istraživati.

Sl. 6. Dvorište, 1978. godine — tumul starijeg željeznog doba u fazi iskopavanja. Snimio: B. Šimek.

Arheolozi Muzeja Međimurja — Čakovec su tijekom 1978. godine sudjelovali u arheološkim terenskim istraživanjima na lokalitetima u Goričanu, Martinu na Muri, Dvorišću, kao i unutar spomeničkog kompleksa Starog grada u Čakovcu.

U suradnji s Arheološkim muzejom u Zagrebu istražena su tri grobna humka starijeg željeznog doba na lokalitetu istočno od sela Goričana. O tom iskopavanju dat je od strane rukovodioca istraživanja dr. Ksenije Vinski-Gasparini sažeti prikaz¹³. Nadalje, u trajanju od petnaest dana sprovedena su i zaštitna arheološka istraživanja na lokaciji budućeg Lovačkog doma u Martinu na Muri o kojima je također pisano¹⁴. Vrlo interesantne arheološke podatke dalo je pokusno arheološko iskopavanje na prapovijesnom lokalitetu istočno od sela Dvorišće kraj Turčišća. Riječ je o grobnom humku starijeg željeznog doba, kojeg je ekipa arheologa Muzeja Međimurja — Čakovec istražila tijekom mjeseca rujna (Sl. 6). O rezultatima istraživanja spomenutog tumula u Dvorišću dat je sažet prikaz¹⁵. Istraživanjem halštatskog lokaliteta kod sela Dvorišće naznačeni su na arheološkoj karti Međimurja obrisi nove prapovijesne nekropole, koja je, od ranije poznate skupine tumula kod Goričana, udaljena oko 5 km. Ovaj je lokalitet istraživan i 1981. godine pod pokroviteljstvom radne organizacije »Viko« Varaždin, OOUR Goričan, te je tom prigodom istražen još jedan grobni humak¹⁶.

Konačno, tijekom lipnja i srpnja 1978. godine u okviru akcije na istraživanju arheološke podloge Starog grada Čakovca, poduzeta su s omladinom opsežna arheološka iskopavanja velikog zapadnog gradskog bastiona tvrđave. Na ovom objektu, već ranije je tijekom 1966. godine pokusnim sondiranjima naznačen tlocrt velikog poligonalnog zapadnog bastiona i nešto manjeg južnog gradskog bastiona¹⁷. Ovi objekti čine pojas fortifikacije Starog grada Čakovca u njegovom južnom dijelu. Istraživanjima u 1978. godini nastojalo se skidanjem površinskog humusnog sloja očisti postojeću arhitekturu, utvrditi tlocrt i karakter objekta, kako bi se u kasnijoj fazi pristupilo konzervaciji samog objekta i njegovoj prezentaciji za novu suvremenu namjenu i odgovarajuće sadržaje. Spomenutim dobrovoljnim iskopavanjima omladine postignut je samo dio ciljeva, jer su se dobile tlocrtne konture impozantnog poligonalnog objekta bastiona, ali se unutar tlocrta nije moglo nastaviti s potrebnim istraživanjima. Nastavak istražnih radova biti će jedan od perspektivnih zadataka ne samo arheologa, već i historičara umjetnosti, točnije konzervatora u cilju što korektnije prezentacije zatečenog spomeničkog nasljeđa Starog grada u Čakovcu. Ovaj zadatak neće se moći rješavati samo entuzijazmom arheologa i dobrovoljnim radom omladine.

Bilješke:

¹ J. Bedeković, *Natale solum magni ecclesiae doctoris sancti Hieronymi in ruderibus Stridonis occultatum*, Bečko Novo Mesto 1752.

² A. Horvat, *Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti Međimurja*, Zagreb 1956.

³ Naime, ol. veljače 1972. godine ova muzejska ustanova dobija svog prvog arheologa, autora ovog osvrta.

⁴ Prvo zaštitno iskopavanje poduzeto je 1955. godine od strane tadašnjeg Konzervatorskog zavoda Hrvatske na lokalitetu gotičke crkve u Mihovljanu kraj Čakovca. Prvo pokusno istraživanje organizirano je u Čakovcu 1966. godine na južnom obrambenom pojasu Starog grada. Vidi o tome bilješku pod brojem 20.

⁵ Zatečena arheološka građa Međimurja naime nije do tada bila obrađena na muzeološki način. Manji dio fundusa odjela prikupljen je na lokalitetima Belica i šljuncara kod Preloga zahvaljujući intervencijom tadašnjih muzejskih radnika A. Schultheisa i V. Kapuna.

⁶ Odjel je na svečani način otvoren 20. svibnja 1974. godine od strane tadašnjeg predsjednika Skupštine općine Čakovec mgr. Danijela Režeka. Relativno kasni datum otvorenja ovog odjela još jedan je pokazatelj, koji jasno govori o početku organiziranog rada na polju arheološke znanosti.

⁷ Uz ekipu dr. K. Vinski-Gasparini u ovom radu sudjelovala je i ekipa Muzeja Međimurja — Čakovec u sastavu Z. Tomačić, arheolog, B. Šimek fotograf-preparator, te I. Trojnik, radnik. Istraživanja u Goričanu organizirana su za potrebe znanstvene teme »Istraživanja tumula u sjeverozapadnoj Hrvatskoj i u Slavoniji«, čiji je nosilac dr. K. Vinski-Gasparini. Sredstva za istraživanja osigurao je Republički savjet za znanstveni rad SR Hrvatske.

⁸ K. Vinski-Gasparini, Osvrt na istraživanja kasnog brončanog i starijeg željeznog doba u sjevernoj Hrvatskoj, Arheološka istraživanja u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, Zagreb 1978, str. 138 i d.

⁹ Radovima tijekom 1982. godine rukovodio je J. Vidović, arheolog — pret-historičar Muzeja Međimurja — Čakovec.

¹⁰ Radnu ekipu sačinjavali su: Z. Tomičić, arheolog, rukovodilac istraživanja, B. Šimek, preparator-fotograf, J. Vidović, student arheologije i I. Višnjić, čistač u Muzeju Međimurje — Čakovec. Za obavljanje težih fizičkih poslova angažirana su na dva radna dana dva radnika.

¹¹ Naime, u stalni radni odnos primljen je na radno mjesto arheologa — pret-historičara J. Vidović.

¹² Z. Tomičić, Zaštitna arheološka istraživanja u Martinu na Muri, Muzejski vjesnik 2, Koprivnica 1979, str. 40 — 43.

¹³ Vidi bilješku pod brojem 8.

¹⁴ Vidi bilješku pod brojem 12.

¹⁵ J. Vidović, Arheološka istraživanja u Međimurju u 1978. godini, Muzejski vjesnik 2, Koprivnica 1979, str. 35 — 37.

¹⁶ J. Vidović, Arheološka istraživanja starijeg željeznog doba u Međimurju, Muzejski vjesnik 5, Varaždin 1982, str. 34 — 37.

¹⁷ Z. Tomičić, Čakovec — Stari grad, Arheološki pregled 8, Beograd 1966, str. 172 — 176.

Marina Šimek, Gradski muzej Varaždin

O VAŽNOM PALEONTOLOŠKOM NALAZU NEDALEKO LUDBREGA

Područje Ludbreških vinograda obuhvaća brežuljkast kraj koji se južno od Ludbrega, iz nizine uz tok Bednje blago uzdiže u prve obronke Kalničkog gorja. Lesno tlo, karakteristično upravo za ovaj